

KLASIKINĖS **MUZIKOS** *metraštis*

*Intymus
didžiųjų
kompozitorių
gyvenimo ir kūrybos
dienoraštis*

Alan Kendall

*388 iliustracijos
(160 spalvotų)*

Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas
Vilnius
2007

KLASIKINĖS MUZIKOS metrašči

*Intymus didžiųjų
kompozitorių gyvenimo
ir kūrybos dienoraštis*

Alan Kendall

Klausydami žymiausių kūrinių žavimės lengvai, tarsi be pastangų besiliejančia muzika bei jos emocije jėga. Gali susidaryti įspūdis, kad muzikai egzistuoja kažkur aukščiau kasdienybės nerimo ir banalių rūpesčių. Tačiau iš tiesų muzika dažnai skausmingai susijusi su kompozitorių gyvenimu: ji gimsta iš žemiškų siekių ir būgštavimų dėl jų išsipildymo, ją skatina draugystė ir varžymasis su kitais, jos atsiradimą lemia darbdaviai ir šeimos nariai, kūrybai įkvepia ir pripažinimas, ir nesėkmės.

Klasikinės muzikos metrašči, parašytas chronologinio dienoraščio forma, apima keturių šimtmečių laikotarpį – nuo 1600 m. iki šių dienų. Skaitytojas gali pamečiui stebėti susijungiančias, persipinančias ir išsiskiriančias kompozitorių gyvenimo linijas.

Kompozitorių privatus ir viešas pasaulis atgyja iš amžininkų laiškų ir to meto spaudos ištraukų bei iš kelių šimtų iliustracijų (dauguma jų spalvotos): paveikslų ir piešinių, karikatūrų, afišų ir nuotraukų, kūrinių partitūrų ir dokumentų. Knygos pradžioje išsamioje įžangoje apžvelgiama muzikos raida iki 1600 m.

Be chronologinės informacijos (su kruopščiai sudaryta nuorodų sistema), skaitytojas ras ir atskirų straipsnių, pateikiančių įdomių detalių apie svarbiausius kūrinius, apie muzikos žanrus bei kūrinių atlikimą lėmusius veiksnius, apie kintančią kūrybos aplinką ir muziko padėtį visuomenėje, apie muzikos instrumentų raidą. Kiekvienam laikotarpiui skirta puslapio dešinėje pateikiama papildoma istorijos ir meno įvykių raida, leidžianti plačiau pažvelgti į epochą.

Paskutinėje knygos dalyje yra naudingų bibliografinių priedų: trumpos kompozitorių biografijos, muzikos terminų žodynelis, lentelės, kuriose glaustai pateikta muzikos ir muzikos instrumentų raida, geriausių kompaktinių plokštelių ir atlikėjų sąrašai, padėsiantys muzikos klausytojams teisingai pasirinkti iš didžiulės muzikos įrašų pasiūlos.

Ši knyga – tai muzikos istorija, parašyta visiškai nauju būdu. Ji lengvai suprantama, gyva ir nušviečia dalyką iš įvairių pusių. Ji pravers kiekvienam, besidominčiam klasikine muzika ir ją kūrusiais kompozitoriais.

Kendall, Alan
Ke-104

Klasikinės muzikos metrašči: intymus didžiųjų kompozitorių gyvenimo ir kūrybos dienoraštis / Alan Kendall; iš anglų kalbos vertė Daina Valentinavičienė, Sonata Zubovienė. – Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2007. – 288 p.: iliustr.
R-klė: p. 285–288.
ISBN 978-5-420-01615-2
UDK 78(091)

© Thames & Hudson Ltd, London, 1994 ir 2000
© Vertimas į lietuvių kalbą, Daina Valentinavičienė, 2007
© Vertimas į lietuvių kalbą, Sonata Zubovienė, 2007
© Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2007

ISBN 978-5-420-01615-2

Išleido Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
L. Asanavičiūtės g. 23, LT-04315, Vilnius.
Spausdinta Singapūre.

Kaip naudotis šia knyga

Pagrindinis knygos tekstas – tai dienoraščio forma perteikta keturių šimtmečių įvykių chronologija – nuo 1600 m. iki mūsų dienų. Vakarų klasikinės muzikos raida atskleidžiama tarsi iš vidaus, per kompozitorių kasdienio gyvenimo epizodus: jų keliones ir susitikimus, žymiausius kūrinius bei jų atlikimo aplinkybes, jų globėjus ir draugus, meilužes ir šeimos narius, jų finansinę padėtį, vargus ir siekius. Tai faktų kaleidoskopas, skatinantis skaitytoją toliau savarankiškai gilintis į jį sudominusį dalyką.

Keturi šimtmečiai toliau dalijami į trumpesnius laikotarpius, kurių kiekviename pristatomi svarbiausi to meto pasaulio įvykiai, todėl kompozitorių gyvenimą galima suvokti platesniame politiniame ir meniniame kontekste.

Tekste naudojami keli simboliai, nurodantys informacijos pobūdį:

■ Svarbiausi žmonės ir kūriniai

Žymiausi kompozitoriai ir libretistai klasikinės muzikos istorijoje; svarbiausių kūrinių atsiradimo aplinkybės.

● Svarbiausios vietos

Ilgainiui kintantys muzikinės traukos centrai ir muzikos genijus subrandinusios sąlygos.

▲ Dokumentai

Laiškai, dienoraščiai ir straipsniai, iš kurių tarsi girdime autentiškus kompozitorių, jų draugų, globėjų ir kritikų balsus bei nuomones.

◆ Problemos, įvykiai ir temos

Įvairios įtakos, dariusios poveikį muzikos stiliams ir formoms; instrumentų ir orkestro raida.

Šie simboliai yra lyg kelio ženklai, padedantys lengviau rasti reikiamą informaciją. Jei po aukščiau išvardytu dalyku parašytas simbolis, vadinasi, apie aptariamą reiškinį galite rasti daugiau informacijos nurodytame puslapyje simboliu pažymėtoje vietoje.

Įvykių chronologijose yra ir nuorodų į kitas knygos vietas, kurios pažymėtos tiesiog puslapio numeriu skliaustuose. Nuorodos į informaciją po iliustracijomis žymimos ★.

Jei tekste žodis išskirtas didžiosiomis raidėmis, jo reikšmė plačiau pateikta **Muzikos terminų žodynyje** knygos pabaigoje. Muzikos terminų žodynelis yra dalis **Prieduose**, prasidedančiuose nuo 257 puslapio. Čia yra daug naudingos informacijos, kurios gali prireikti muzikos mylėtojui.

Kompozitorių viešas ir privatus gyvenimas atgyja 388 knygos iliustracijose (iš jų 160 yra spalvotos).

UDK 78(091)
Ke-104

Versta iš:
Alan Kendall, *The Chronicle of Classical Music: An Intimate Diary of the Lives and Music of the Great Composers*, Thames & Hudson Ltd, London, 2000

Iš anglų kalbos vertė:
Daina Valentinavičienė (1–197 psl. ir Priedai)
Sonata Zubovienė (198–253 psl. ir Priedai)

Spec. redaktorė Rima Povilionienė
Redaktorė Regina Mudėnienė
Maketuotoja Rimgaile Balsienė
Korektorės: Laima Balaikienė, Rūta Šližytė, Stasė Urbonienė, Jurgita Žabolevičienė

Pirmą kartą išleista Jungtinėje Karalystėje 1994 m.
Thames & Hudson Ltd, 181A High Holborn,
London WC1V 7QX
www.thameshudson.co.uk

Išspausdinta pagal susitarimą su „Thames & Hudson“, Londonas

Turinys

IŽANGA

Vakarų muzikos kilmė 9

1600–1699

Baroko muzikos suklestėjimas

- 1600–1604 Operos gimimas Italijoje 24
- 1605–1616 Venecija – pasaulio muzikos sostinė 26
- 1617–1623 Ankstyvasis vokiečių barokas 30
- 1624–1629 Carissimi ir oratorija 32
- 1630–1636 Tolimose šalyse 34
- 1637–1642 Italų operos triumfas 36
- 1643–1648 Prancūzija ir Italijos įtaka 40
- 1649–1652 Muzika įvairioms progoms 42
- 1653–1663 Lully atvyksta į Prancūziją 44
- 1664–1668 Schütz ir vokiečių oratorija 48
- 1669–1680 Lully viešpatauja 50
- 1681–1684 Corelli ir smuiko tradicija 54
- 1685–1688 Legrenzi Venecijoje 56
- 1689–1694 Purcellas – britų Orfėjas 58
- 1695–1699 Keiseris ir opera 60

1700–1799

Nuo baroko iki klasicizmo

- 1700–1705 Į muzikos pasaulį įžengia Bachas ir Händelis 64
- 1706–1713 Händelis užkariauja Italiją 66
- 1714–1716 Vivaldi ir Venecija 70
- 1717–1721 Bacho genijus 72
- 1722–1725 Bachas persikelia į Leipcigą 76

- 1726–1728 Padėtis Europoje 78
- 1729–1736 Apmatymų metas 80
- 1737–1739 Vivaldi garbinimas 86
- 1740–1743 Händelio *Mesijas* 88
- 1744–1750 Paskutiniai Bacho kūriniai 90
- 1751–1758 Operos karas Paryžiuje 94
- 1759–1762 Haydnas – rūmų kompozitorius 98
- 1763–1766 Mozartai – koncertuojantys vunderkindai 100
- 1767–1769 Haydnas – tautos numylėtinis 102
- 1770–1772 Mozartas Italijoje 104
- 1773–1778 Gluckas reformuoja operą 106
- 1779–1781 Mozartas atleidžiamas iš pareigų 110
- 1782–1783 Muzikos scenoje pasirodo Beethovenas 112
- 1784–1785 Mozartas ir Haydnas 114
- 1786–1787 *Figaro vedybos* ir *Don Žuanas* 116
- 1788–1790 Viena – Europos muzikos centras 120
- 1791–1799 Haydnas vyksta į Angliją 122

1800–1899

Romantizmo amžius

- 1800–1810 Beethovenas šokiruoja publiką 130
- 1811–1813 Pasirodo Rossini 136

- 1814–1815 Pirmosios Schuberto dainos 138
- 1816–1820 Rossini – komiškosios operos karalius 140
- 1821–1822 Romantizmo pradžia 142
- 1823–1824 Vėlyvieji Beethoveno kūriniai 144
- 1825–1830 Paryžius – naujoji muzikos sostinė 146

- 1831–1834 *Bel canto*: Bellini ir Donizetti 150
- 1835–1839 Romantizmo suklestėjimas 152
- 1840–1845 Operos atgimimas 156
- 1846–1849 Lisztas – archetipinis romantikas 160
- 1850–1855 Wagneris ir Verdi 164
- 1856–1858 Offenbachas: operetė 166
- 1859–1864 Romantizmas Europoje 168
- 1865–1867 Rytų Europos muzika 172
- 1868–1870 Naujasis Bachas ar Beethovenas? 174
- 1871–1873 Bizet pagyvina prancūzų muziką 176
- 1874–1876 Musorgskis – Rusijos balsas 178
- 1877–1879 Naujoji prancūzų dvasia 180
- 1880–1882 Lengvosios muzikos aukso amžius 182
- 1883–1884 Bruckneris – paskutinis romantikas 184
- 1885–1890 Čaikovskis Florencijoje 186
- 1891–1894 Realizmas ir simbolizmas 190
- 1895–1897 Romantizmo pabaiga 194
- 1898–1899 Romantizmo paveldas 196

1900–2000

Modernizmo amžius

- 1900–1902 Senasis ir naujasis pasauliai susivienija 200
- 1903–1905 Paryžiaus pagundos 202
- 1906–1910 Europietiška simfoninės muzikos tradicija 204
- 1911–1915 Rusų baletas užkariauja Vakarus 208
- 1916–1917 Tylus Ispanijos balsas 212

- 1918–1919 Romantinės operos saulėlydis 214
- 1920–1924 Audringieji dvidešimtieji 216
- 1925–1930 Radikalūs pokyčiai 220
- 1931–1935 Naujovės ir įvairovė 226
- 1936–1938 Muzika Amerikoje 230
- 1939–1945 Karo metai 232
- 1946–1949 Pokario metai 236
- 1950–1952 Elektronikos amžius 238
- 1953–1956 Laisvė ir apribojimai 240
- 1957–1959 Aukso vidurys 242
- 1960–1963 Naujos mecenavimo formos 244
- 1964–1973 Operos atgimimas 246
- 1974–1984 Naujasis tvarkingumas 250
- 1985–2000 Į naują tūkstantmetį 252

Priedai

- Biografinė kompozitorių rodyklė* 256
- Orkestro raida* 266
- Muzikos istorijos įvykių chronologija* 268
- Muzikos terminų žodynelis* 272
- Žymiausi XX a. atlikėjai* 276
- 100 populiariausių klasikinės muzikos įrašų* 278
- Literatūra* 280
- Citatų šaltiniai* 280
- Iliustracijų sąrašas* 282
- Rodyklė* 285

ĮŽANGA

Vakarų muzikos kilmė

Vakarų klasikinei muzikai išnirus iš antikos migly, jos ateitimi ėmė rūpintis Bažnyčia. Tai ji darė nenoriai dėl muzikos sąsajų su pagoniška praeitimi. Žmonių muzikavimo džiaugsmo nuslopinti neįmanoma, todėl bažnytinė valdžia pamažėle suprato, kad geriau muziką skatinti ir kontroliuoti, nei ją uždrausti. Plėtojantis rūmų kultūrai, muzika tapo reikalinga jau ne tik bažnyčiose ir koplyčiose. Ji ėmė skambėti per pasaulietiškas ceremonijas ir šventes, prašmatniuose pokyliuose ir intymiuose pasilinksminimuose: poetai ir muzikantai savo mylimosioms dainuoja serenadas riterių meilės kalba, šokiai tampa mėgstamu laisvalaikio praleidimo būdu. Paprastų žmonių muzika buvo užrašoma retai, bet, amžiams bėgant, imtasi sąmoningai skleisti liaudžiai prieinamesnę muziką.